

HISTORIAREN FILOSOFIA 3

Zenbat eta hobeto definituak egon objektu materialak eta orduan modu argiagoan hitz egiten da, eta beraz, hobea da elkar ulertzea. Nik ez dakit zer kontzeptu dugun historiaz *zivilizazio* oriental grekolatino okzidental honetan osteango historia estudiatzen dugunean ez historiaren barruan eta bai “antropologian”. Harrokeria jasangaitza da (hainbatetan arrazakeria ere bihurtu izan dena), eta behin bazuen esan Maria Nazarethekoak ezen Jainkoak apalak gora jasotzen dituela eta harroak konfunditzen (Moisesen historia zeukan harek buruan). Niretzat argi dago ezen “antropologian” estudiatzen diren beste kultura horiek, beste herri horiek, indigenak deituak, herri eta nazio historikoak direla. Izan ere, historiak den dena bere barne hartzen baitu, eta kontraera da, beste barik, kontraera ordenatua. Hutsune ugari badago ere gure ezagutzan.

Eta saiatuko bagina kultura partikular bazter utzitako horien ertzetatik *zivilizazio* oriental grekolatino okzidentala estudiatzen?. Zeren *universalaz* ondoen teorizatu den gunea *zivilizazio* oriental grekolatino okzidentala izan bada ere, argi dago ezen oker teorizatu dela ondorioztatu delarik, beste guztia, historikoa ere dena, ahazturik, eurenean gertatzen dela *universalitasuna*. Baina *universalak*, ezagutza *universalak*, partikularitateak oro (horregatik da *universal*, *privaziorik* ez duelako bere ezagutzan) ezagutzen ditu, eta konprenitzen. Nola izango da

zivilizazio oriental grekolatino okzidentalean teorizatutako *universalitasuna* egiazki *universal* ignoratzen baditu bere azpian harrapatzen dituen kulturak?. Ezinbestez partikularitatea izan behar da, beste kultura diferente horiek bezala, asko zabaldu bada ere (inperialista baita), hainbeste ezen jada esan daitekeen planeta osoa bere planteamenduekin (indarrez ezarriak) komentzitu duela, izanik planteamendu hori ideologia dominantea gaur egun planeta honetan, mundu ezagunean.

Eta badago modu bat *zivilizazio* oriental grekolatino okzidentala estudiatzeko, eta modu hori definitua izan daiteke metodo hipotetiko *deduktivo* bezala. Kuantifikatzaileen logikan oinarria *induktivoa* da, eta historia bera kontatzeko manera ere formalizatua izan daiteke gertaera esistentzialak “eta” konjuzioarekin elkarren ondoan jarritz, eta beraz hori badaiteke honela formalizatua geratu: kuantifikatzaile partikularraz. *Derivazioak* irekitzen ahal dira, eta horiek dira halako *universal* bihurtzeak, baina hipotesiak dira *universal* bihurtze horiek nondik dedukzioak egiten ahal diren, eta hori da metodo hipotetiko *deduktivoa* predikatuen logikan formalizatua. Baina egiazki *universal* bihurtzeko *derivazio* horiek itxi behar dira, hipotesis bat ez baita beste barik *universal* den kondizionala, beti gertatzen dena, edozein kasutan, eta nola halako *derivazio* bat ixtearekin ez den ikusten modurik ez dakit nik zer *universal* bihurtzeko, edozein kasurik ez baitago historia material kontatuan, zeren kontatera sinpleak azken finean igarotze baten berri ematen baitigu, kasu ezberdinen berri, orduan ondorioztuta behar dugu ezen metodo hipotetiko *deduktivoak* ez duela ezagutza *universal*a ematen historiaren. Eta ezinbestekoa da kontuan hartzea *derivazio* bat ireki dugula itxi ez duguna metodo hipotetiko *deduktivoa* erabiltzen dugunean.

Eta nik hori egiten dut hipotesis batean historia esplikatu nahi dudanean. Eta nire hipotesia da ezen *privazioak* gerra eragiten duela. Eta *privazio* mota batean zentratuko naiz, *privazio* ekonomikoa deritzana. Eta *zivilizazio* oriental grekolati-

no okzidentala jartzen dut nire begi *deduktivoen* aurrean. Eta ikasten dut basamortuetako *zivilizazioa* dela bere hazian, Orientean. Nola bihurte den basamortu geografiaren gune hori ez dakit zehazki. Baliteke izatea nekazaritzaren eraginez ustiaketa larregi bat gertatu izanagatik. Jakina da ezen nekazaritza oparotasun handia ekarri zuela, on handia beraz (zeren oparotasuna *privazioaren* kontrakoa baita), baina baliteke populazioak gehiegi emendatzea, eta ustiaketa neurrigabeak inguruak basamortutzea, eta populazioak ibai handien ertzetara mugitzea, *privazio* ekonomikoko krisialdi handiak jasanez. Eta hor *privazio* ekonomikoak eragiten du, gure hipotesiaren arabera, gerraren sortzea, eta ondorioz patriarkatuaren sortzea ere.

Gerra, jakina, ondasunen inguruan gertatuko zen, eta antzina bateko joera birbanatzailea bihurtuko zen joera metatzailea, eta tesoro handiak metatuko ziren despotismo oriental haietan.

Jabego pribatua deskubritu omen zen Babilonian, eta halako giro liskartsuaren baretzailea izango zen. Jabego pribatuaren aurretik, adibidez, erahiltzea erraza izango zen, eta lapurtzea eta holakoak. Baina jabego pribatuarekin hori denori pisika bat legedi zorrotz baten barruan (erromatarrek gehien garatua) bakea ere ekarriko zuen, garaiak latzak baziren ere.

Eta gaur egunetara arte zabaltzen joan da eredu gerrazale eta patriarkal hura, *privazio* ekonomikoak inperioen zabaltzea eragin baitu, hainbeste ezen gerra oso modu ezberdinetan, eta sarriegi ere, *universalizat* hartua izan den. Eta esana dugu ezen ezinezkoa dela gerra *universal* bihurtzea logikoki, ondorio erlazio falaziazkoa dela, baina erabat bihurtua da “ezagutza” hori ideologia dominante. Eta herri eta nazio indigenetatik badaiteke horri guzti horri begiratu bat bota, begiratu zientifikoa, eta esplikagarri ere egin.

Gure hipotesia, nondik *derivazio* bat ireki dugun, termino logikoak erabiliz, gure hipotesia da *privazio* ekonomikoak eragiten duela gerra. *Zivilizazio* oriental grekolatino okzidenta-

lean gainera *privazio* ekonomikoa lotuta dator aurrerapen handiekin, lanaren kultura ere eragiten duelako urritasun egoerak. Eta nik paradójikoa ikusten dut gertatutakoa, baina esplikatzen ahal da kontsideratuz ustiaketa burugabeak eragin duela *privazio* egoeretara igarotzea behin eta berriz, eta baita inertzia handi batek (zeren nola kultura orientalean gertatua den errevelazioa hortik, seguru jakin gabe, ondorioztatu da kultura hori universal ere dela) eta hortik joera metatzaille etsia nagusitzea, gerrazaletasuna eta patriarkatua.

Gaur egun holako zerbait gertatzen ari delakoan nago ni, eta nire *perspektiva zivilizazio* oriental grekolatino okzidental hortatik kanpo dago, eta deduzitu egiten dut triskantzara goazkeela. Krisi egoeretara eta hola.

Nazio indigenetan, ostera, estudiatu dena kontuan harturik, oparotasun handien erdian garatuak izan direnez, joera birbanatzailea da nagusi historikoki, eta hortik ez izatea gerrazale eta patriarkal, behintzat hain modu nabarian, hain modu etsian ezen gerra bera *universal* bihurtua den euren teorikoen artean. Hori ez da aurkitu herri indigenetan, baina bai, jakina denez, *zivilizazio* oriental grekolatino okzidentaleko intelektualitatean. Filosofo asko joan da ondorio erlazio horren atzetik komentzituta, ahaztuz logikaren oinarririk sinpleenek ezinezko egiten dutela halako *universal* bihurtzerik. Baina ezjakintasunak eragindako harrokeriak begiak estali dizkie. Filosofo batzuk aipatuko ditut gerra universal bihurtu dutenak: Heraklito, Maquiavelo, Hobbes, Shopenhauer, Nietzsche eta monoteisten artean ere, nola errevelazioa gertatu den kultura orientalean badago halako joera bat kultura hori universal bihurtzeko. Ni izan naiteke, monoteisten artean, salbuespen bat. Eta diot ezen errevelazioaren mezua badela universalala, baina ez errevelazio hori gertatu den kultura orientala.

Hara hemen, hitz gutxitan, historiaren filosofia bat, nirea, behar den moduan adierazia, hau da, hipotesis baten gainean

eraikia. Eta horregatik formalizatzea posible da nire historiaren filosofia, predikatuen logikan zehazki hitz egiteko.

Baina ez da historiaren filosofia bakarra, zeren hipotesis ezberdinak erabiliz garatzen ahal baitira historiaren filosofia gehiago, beti ere universaltasun egiazko baten azpian, hau da, ez dute historiaren filosofia hauek denaren berri ematen, oso interesanteak badira ere.

Oso interesantea bada jakitea, adibidez, iraultza neolitikoak ez duela ezinbestez, universalki, gerra antolatua ekarri. Indusketak egin izan dira (orain ez naiz akordatzen non eta nork; uste dut Gimbautas zela arkeologo hori) eta aurkitu dira kultura nekazariak gerrara jo izan ez dutenak (hiri horiek ez zituzten harresirik). Zergatik hori?, galdetzen nion behin historialari bati hitzaldia ematen ari zena, eta hark ez zekien erantzuten bere filosofia marxistatik. Eta nik badut teoria bat garatu, nire historiaren filosofia, non ohartzen naizen, begien bistan dago, gerra antolatua basamortuez inguratutako Orientean hasi zela. Eta ez, adibidez, Amerika precolombinoan, non hiriak ohian oparoez, ezagutuz gero jakina, eraikiak zeuden.

Eta egin dira halako kulturekin admiratuak teoriak erraten zutenak indigenak onak zirela berez. Rousseauk eroan zuen teoria hori muturrera. Eta egia da, hain errez konkistatuak izan baziren izan zen kultura militarrik ez zutelako (errore bat). Baina ez zeukaten ezagutza universalik, adibidez, ez zekiten zergatik ziren hobeak etikoki, eta ez da ahaztu behar privazioa dela gaizkiaren kausa orokorra (horiek ere pekatariak, denok, kultura guztietakoak, beti baikalde universaltasunaren azpian, baina egia ere bada ezen bekatuak badaudela larriagoak eta arinagoak, eta larriagoa da egoera etikoa kultura orientalean, garbi dago hori). Beraz, idealizatu barik, nik ikasten dut haiei begira, eta haien kulturetatik begira, badagoela modurik Orientean sortu eta garatutako kultura gerrazale eta patriarkala (termino ekonomikoetan kultura akumulatiboa), badagoela modu-

rik gaitz horiek soluzionatzeko, oparotasun kondizioak gertatu beharko lirateke. Irtenbidea ezin daitekeen arren izan egun batetik besterakoa. Bistan dago.

Beraz, oparotasunean, joera birbanatzailea, eta urritasunean joera akumulatiboa, eta ondorioz elkarren arteko etsaitasuna. Eta oparotasunean garatutako kulturetatik badaiteke gure kultura okzidentala ikertu, eta deskubritu bere erroak kultura orientalean dituela, basamortuetan nonbait han. Eta konprenitu hobeto zer gertatu den historian. Eta admititu errevelazioa kultura orientalean gertatu bada ere, horrek ez dakarrela kultura orientala, izan diren kulturetan maltzurrena, malignoena ere, universal dela.

Roman Garmendia